

BUTLLETÍ del GRUP d'ESTUDIS SITGETANS

Any XXXI

Febrer del 2006

Nº 116

30è aniversari de la creació del Grup d'Estudis Sitgetans i 10è de la inauguració de l'Espai Cultural Pere Stämpfli*

Maria Lluïsa Marsal

És per a mi i per a la junta actual un goig i un motiu de gran satisfacció celebrar en un mateix acte la creació ara fa trenta anys del Grup d'Estudis Sitgetans i la inauguració, avui fa déu anys, d'aquest espai tan generosament cedit per Anna i Pere Stämpfli.

Deixeu-me recordar ara unes dates significatives per a la nostra associació. El 22 de juny del 1975, en un escrit publicat per Ramon Planes a l'Eco, a la secció Carnet del Caminant, que ell signava amb el pseudònim de Tirant, Planes feia una crida a la creació a Sitges d'un Centre d'Estudis, seguint així l'exemple d'altres poblacions de Catalunya. El dia 26 de setembre, després d'unes converses prèvies amb altres interessats, hi hagué una primera reunió a la Biblioteca Popular Santiago Rusiñol. I el 14 d'octubre d'aquell mateix any es constituí oficialment el Grup d'Estudis Sitgetans.

**El 23 de setembre de 1995
inauguració del local del GES
en l'Espai Cultural Pere Stämpfli**

El febrer del 1993, quan el G. E. S. celebrava els seus primers divuit anys de vida i arribava així a la seva majoria d'edat, segons l'expressió del seu president d'aquell temps, Lluís Jou, vam rebre el Premi Trinitat Catasús, en consideració a la feina feta en el camp de la recerca, el coneixement i la difusió del nostre patrimoni cultural, mitjançant conferències, exposicions i publicacions. Aquest va ser el nostre objectiu des del moment de la fundació del G. E. S., i aquesta ha estat la nostra finalitat al llarg d'aquests 30 anys, i aquesta sala, tan plena, ens fa pensar que podem estar satisfets de la feina feta i d'aquesta commemoració.

Hem de saber apreciar en tot el seu valor els bens artístics i intel·lectuals llegats pels nostres avantpassats i tot el que Sitges representa en aquest sentit. En definitiva, bastir un propòsit d'arrels comunes

* Aquest text i el següent corresponen als parlaments fets al GES el dia 24 de setembre de 2005.

entre passat i present, basat en l'estudi, el coneixement i la projecció de qualsevol aspecte cultural de la nostra vila. Ens adherim al lema que va encapçalar la publicació de l'*Antologia de Sitges*, en els anys cinquanta: "*Cultura es todo, menos no hacer nada y no pensar nada*".

Abans de continuar, voldria dedicar un record emocionat al nostre primer president de l'any 1975 al 1978, al nostre home de lletres per excel·lència, Ramon Planes, de qui enguany hem celebrat en aquesta mateixa sala el centenari del naixement. Novel·lista, assagista, periodista i sitgetà amatent a la història i la vida del seu poble. La nostra sala-biblioteca porta el seu nom. De la mateixa manera, evoquem amb afecte i enyor el nom de Jacint Picas, segon president del G. E. S., de 1978 a 1984, un intel·lectual autodidacta per vocació i dedicació. Tots recordem certament la seva bondat proverbial, el seu incansable esperit de servei, la seva excepcional vinculació a tots els àmbits de la vida de Sitges. I el seu tarannà amable, i una mica sorneguer només quan s'esqueia. Ambdós van ser, no cal dir-ho, socis fundadors del G. E. S., junt amb molts dels presents avui en aquesta sala.

També em cal reconèixer i agrair, en nom de l'actual junta i de tots els socis, la tasca important duta terme per les juntes anteriors i pels presidents que m'han precedit: Ignasi Mª Muntaner, Lluís Jou i Isabel Coll. Cal ressaltar-ne la feina ben feta, les hores que hi van dedicar i la seva voluntat de servei. L'Ignasi Muntaner ha estat present a gairebé totes les juntes: vocal, secretari, vicepresident, president... Ara té cura de totes les nostres publicacions, llibres, quaderns, butlletins..., que surten impecables de les seves mans. És per dir-ho en altres paraules, l'ànima de la lletra impresa del G. E. S. En Lluís Jou va ser, a part dels seus mèrits i els seus esforços, un president privilegiat. Va rebre en nom del G. E. S., com he dit abans, el premi Trinitat Catasús i l'any 1995, ara fa deu anys, va rebre de mans de Pere Stämpfli les claus d'aquest espai. Amb aquesta cessió havíem deixat de ser uns nòmades. La Isabel Coll, també sòcia fundadora, va ser presidenta del G. E. S. durant dues legislatures, per dir-ho en llenguatge polític. Sense descuidar altres aspectes culturals, és la persona que més exposicions artístiques va preparar, des d'aquelles primeres a l'Estudi Vidal del 1978, en què la junta, donat que les assegurances eren massa costoses per a la nostra precària economia -que ha continuat sempre igual de minvada- dormia a la sala d'exposicions per evitar algun possible robatori. Perquè mai no se sap... No es van deixar d'editar, però, els corresponents catàlegs.

En el capítol dels agraïments, hem de fer constar decididament l'ajut i la col·laboració rebuts per part de

la Biblioteca Santiago Rusiñol que des del primer dia, quan no teníem sostre, i en els vint anys següents ens va acollir. Nosaltres i les nostres publicacions.

Durant aquests 30 anys, podem dir que el nostre balanç d'activitats ha estat francament positiu. Des de la publicació el 1977 de l'*Assaig històric sobre la vila de Sitges*, de Joan Llopis i Bofill, que es va exhaurir i va ser tot un èxit, hem publicat 30 llibres a la col·lecció *Estudis Sitgetans*, alguns d'ells en segona edició, 5 a la Sèrie Major, 46 quaderns i 113 butlletins. Hem fet nombrosíssimes conferències i parlaments, molts d'ells publicats al *Butlletí del G. E. S.* o en algun dels nostres *Quaderns*, presentacions de llibres, tant nostres com procedents d'altres editorials, i exposicions de pintura d'artistes sitgetans, amb una documentada presentació i amb l'edició del catàleg.

El G. E. S. atorga cada any els Premis Josep Carbonell i Gener per a fomentar que es facin treballs d'investigació històrica referents a temes econòmics, científics, sociològics, literaris, històrics, socials, ecològics, etc. entre els estudiants universitaris, de batxillerat i de formació professional. La nostra entitat també convoca el Premi Folklore de Sitges, creat i dotat per Jofre Vilà, per a estimular la recerca en el camp dels costums, creences, llegendes, danses, dites i festes tradicionals i, en general, de totes les manifestacions folklòriques populars de Sitges.

Les publicacions del G. E. S., a més de ser un exponent de les nostres activitats, van permetre'ns, a partir del 1976, iniciar una sèrie d'intercanvis de publicacions amb entitats similars a la nostra. Així, vam donar a conèixer el Grup d'Estudis fora de Sitges i vam aconseguir crear una considerable biblioteca. Gràcies a aquest sistema d'intercanvis i a la perseverança de Xavier Miret, director de l'Arxiu Històric, on van ser dipositats fins al 2002, el nostre fons bibliogràfic compta avui amb, aproximadament, unes 2.800 publicacions. La biblioteca, ubicada en la Sala Ramon Planes, està actualment en un procés laboriós d'informatització i classificació, i esperem dintre d'un temps poder oferir a tots els estudiosos que hi estiguin interessats un servei de gran utilitat pública.

Fa un parell d'anys es va incorporar al G. E. S. la Secció fotogràfica formada per una colla d'artistes, entusiastes i incansables, que ens ofereixen interessants exposicions. Penso que ells, els fotògrafs, també hauran trobat en aquest espai i en la nostra junta caliu i recolzament, i el G. E. S. ha incorporat una nova activitat cultural. Precisament per això, en aquesta data en què commemorem un doble aniversari, els trenta anys del nostre naixement com a entitat cultural i els deu des que vàrem venir a aquest edifici, inaugurem avui, en aquesta sala, aquesta magnífica exposició.

La nostra commemoració: trenta anys del Grup d'Estudis Sitgetans i deu de l'Espai Cultural Pere Stämpfli

Lluís Jou i Mirabent

El Grup d'Estudis Sitgetans és producte d'una època i hereu d'un temps determinat. Era un temps d'il·lusió per a la reconstrucció de Catalunya, de recuperació de tots els nostres fonaments cívics i nacionals, començant pel reconeixement diferenciat del país i per la reconstrucció d'un ideari col·lectiu, des de la història amagada, la llengua prohibida, i la cultura perseguida, fins al dret i les institucions exiliades.

Per això no és estrany, gens estrany, que la crida que, a la primavera de 1975, van fer per separat des de l'Eco, Ignasi Mª Muntaner, Santiago Casanova, Ramon Planes i Jacint Picas per a constituir a Sitges un Centre d'Estudis Locals tingués l'èxit que va tenir quan, passat l'agost, es va concretar en la convocatòria d'una reunió promoguda per Ramon Planes i la bibliotecària, Lola Mirabent, que s'havia de celebrar a la Biblioteca Santiago Rusiñol el darrer divendres de setembre. Després d'aquella primera reunió, se'n va fer una altra al cap de quinze dies o tres setmanes per signar els papers oficials que jo mateix vaig deixar fets.

Hi vam assistir, encuriosits i il·lusionats, gent agermanada per una mateixa inquietud: la de compartir des del petit espai que és Sitges els referents culturals de la catalanitat. Érem gent de tres generacions que ens animàvem els uns als altres. La primera la d'aquells que venien de l'exili interior i ja tenien la setantena: en Ramon Planes, en Joan Puig i Mestres, en Salvador Soler i Forment, en Josep Carbonell i Gener, en Josep Mirabent i Magrans, en Josep Matas i Puig, en Salvador Picas, en Jacint Sastre pare, en Josep M. Catasús, en Pere Serramalera i l'Antoni Ibañez. Es retrobaven des de passats polítics diferents, i devien pensar "*post tenebras, lux*".

La segona la dels que van ser nens i adolescents durant el franquisme: en Jacint Picas, l'Antoni Vigó, en Josep Soler de l'Eco, la Lolita Mirabent, en Ventura Sella, en David Jou i Andreu, l'Antoni Almirall i l'Enriqueta Malivern, l'Antoni, la Montserrat i la Margarida Julià, en Santiago Casanova, la Glòria Pulido, l'Ignasi Mª Muntaner... Es reconeixien en la plenitud de la maduresa com a gent que s'havia fet a base de privacions, d'esforços i de misèries i que devia

pensar: finalment podem actuar sense tuteles.

I en tercer lloc, nosaltres, llavors estudiants d'ulls més meravellats que lúcids, en expressió d'un dels poemes d'en David: la Vinyet Panyella, la Isabel Coll, el meu germà David i jo mateix, en Jacint Sastre, l'Àngels Parés, en Josep Anton Benítez. Pensàvem, simplement, "cara al mar obert, endavant, que bé!"

Va ser el temps del Congrés de Cultura Catalana, sorgit d'aquell 'no' agònic de l'ajuntament de Barcelona a subvencionar uns cursos de català d'Òmnium Cultural, 'no' que ara ens semblaria impossible. Era el temps de l'aplicació de les darreres penes de mort ordenades pel franquisme, que ara semblen encara més cafres i salvatges del que semblàven llavors. Era el temps en què tot canviava a Portugal i tot feia preveure que també canviaria aviat aquí. I, a casa nostra, eren els dies en què corria el rumor insistent d'un canvi d'alcalde, llavors designat a dit pel Ministre de la Governació, rumor que es féu realitat amb el canvi d'en Martínez Sardà, distant, conservador, digne i cansat, per Vicenç Ibañez, planer, populista, ple de vida i de contradiccions, que va fer tant per la consolidació del nostre Grup.

Què volíem? D'on veníem? Amb què comptàvem? Volíem que Sitges tingués una col·lecció de llibres on tots poguéssim aprendre la nostra història i on es fes palesa la nostra tradició cultural. Des de les coves del Gegant i de Sant Llorenç, a l'Amic de les Arts, sense oblidar ni en Bernat de Fonollar, ni l'Àngel Vidal i el capità Falç, els emigrants a Cuba, els pintors luministes, en Rusiñol i els seus, els Noucentistes, els evolucionistes. Ni res ni ningú, que tots eren bons i havien estat oblidats. Volíem posar en comú els nostres coneixements i compartir inquietuds. Volíem enfortir la nostra catalanitat i presentar-nos fora de Sitges, disposats fer valer el lloc que a la vila corresponia en tots els àmbits. Volíem, sobretot, afavorir l'arrelament a Sitges de tots els que hi hem nascut o hi hem vingut a viure. Sense distincions.

Veníem d'un temps de misèria cultural col·lectiva. Si bé les nostres lletres havien passat durant el franquisme per un segon segle d'or, el gran públic ignorava els

seus autors, tant si es deien Pla, Espriu, Foix, Vinyoli o Rodoreda, com si s'havien dit Segarra, Riba o Carner. El nostre art, en debat constant entre la continuïtat del mediterranisme i la ruptura de l'abstracció, havia arribat al zenit mateix de l'art occidental, però les institucions en prescindien, tant si l'artista es deia Miró, Dalí, Picasso, Sert, Tàpies, Ràfols i Clavé, com si s'havia dit Sunyer i Togores.

Els ajuntaments, les úniques instàncies públiques que conservaven mínimament l'arrelament al país, imprescindible per a tot bon govern, estaven immersos en la pobresa més absoluta. En aquest punt no és gens extemporani que recordi que el pressupost ordinari de l'ajuntament de Sitges de l'any 1976 no arribava als 600.000 euros i que la plantilla municipal del moment no superava les trenta persones.

Teníem fe, il·lusió, vida per davant o, els més grans, simplement recuperada. Teníem la seguretat que el nostre treball personal podia suplir moltíssimes mancances públiques. Teníem la convicció que Sitges té un paper rellevant en la cultura moderna i contemporània de Catalunya, del qual tots podíem estar orgullosos. I amb aquesta convicció sabíem que només calia treballar. I d'això, en teníem moltes ganes. No teníem diners, ni eines, ni locals, però teníem més imaginació que la que hi havia al poder...

Vam començar acollits a la Biblioteca Santiago Rusiñol, on ens reuníem cada cinc o sis setmanes a l'entorn de les taules, i on organitzàrem algunes conferències públiques, amb l'ajut, primer, de Lola i Rosa Mirabent i després de Maria Saborit, Núria Amigó i Teresa Ibàñez. Vam començar, també, demanant besretres als socis per editar l'*Assaig Històric* de Llopis i Bofill i pidolant a les galeries d'art de Barcelona per finançar-nos els actes del cinquantenari de *L'Amic de les Arts*. Vam començar, també, demanant a l'ajuntament la cessió esporàdica de l'Estudi Vidal, el vell casalot mig abandonat del carrer d'en Bosc, per fer-hi les nostres primeres exposicions. Allà vam presentar dues exposicions cabdals per a la descoberta de l'escola luminista: la de Joaquim de Miró i Antoni Almirall, primer, i la de l'escola luminista en el seu conjunt després. Allà vam presentar, igualment, el llegat documental del músic Antoni Català.

Per reunir-nos, els membres de les juntes anàvem a les cases d'en Picas, d'en Vigó o al nostre pis del carrer de Santiago Rusiñol. Si convenia, treballàvem a casa o a casa de la Isabel Coll, llavors al carrer Sant Pau, o a l'Arxiu Municipal, obert al públic des de 1977 gràcies a la iniciativa d'en Carbonell Gener, la decisió d'en Vicenç Ibàñez i el treball i l'entusiasme de la Vinyet Panyella. Necessitàvem, però, un local i vam demanar la cessió permanent de l'Estudi Vidal. De paraula ens

el van arribar a cedir, però calia adecentar-lo i retirar els objectes del primer pis, cosa que mai no es va arribar a fer.

Mica en mica la vida pública es va fer complexa. Les exposicions de pintura exigien més i més esforç i locals adequats i assegurances caríssimes. L'ajuntament es va anar dotant de més i més recursos i va començar a fer, sortosament, política cultural. Ens van faltar alguns dels socis més actius, entre ells, en Picas i en Vigó, malauradament traspassats abans d'hora, i alguns de més joves vam anar a treballar fora de Sitges. D'altra banda, els diners ja no eren tan prescindibles com en els primers anys i l'esforç personal dels socis ja no era suficient per tirar endavant. L'estoc dels nostres llibres creixia i a la Biblioteca ja no ens hi cabien. I també creixia la nostra pròpia biblioteca de monografies locals procedents de l'intercanvi que vam haver de dipositar a l'Arxiu Municipal. I el nombre d'activitats que es feien a Sitges es multiplicava de manera que molts dissabtes o divendres era difícil no coincidir amb altres actes.

I és que el Grup d'Estudis era fill d'una època en què el voluntariat ho podia tot sense el suport de ningú i després havia arribat el temps en què eren imprescindibles els mitjans materials i les infraestructures. Llavors, un dia de l'any 1993, al balcó d'aquesta casa on estem, llavors coneguda per can Mec hi van penjar el cartel d'*en venda*. La planificació urbanística permetia fer-hi un local a la planta baixa i tres apartaments a les plantes altes. Pere Stämpfli, el pintor suís que feia anys que vivia entre París, Berna i Sitges, l'organitzador de les festes del carrer d'en Bosc durant deu anys seguits, la va comprar. Stämpfli, que havia restaurat les cases números 16 i 18 d'aquí davant i havia fet visible la muralla del temps de Pere el Cerimoniós per salvar-la de l'oblit i de l'enderroc, també va salvar aquesta casa de convertir-se en un edifici anodí i vulgar.

Poc després, en la festa organitzada per una amiga comuna per a celebrar els seus cinquanta anys, algú va preguntar a Pere Stämpfli: *I què en fareu, de Can Mec?* Stämpfli va dir que no ho tenia clar però que volia destinar-la a activitats culturals. *Per què no la deixes al Grup d'Estudis?*, li va dir ella. I Stämpfli, que era soci del GES des dels primers anys i en seguia l'activitat, va callar. Al cap de pocs dies, en vigílies de la festa major, Pere Stämpfli em va proposar a mi, que era president del GES des de 1989, la cessió gratuïta de la planta baixa de Can Mec a títol de precari. *Gràcies, Pere, però el GES no té ni cinc per fer-hi obres. Les obres les farà jo*, va dir. I així va ser: aquest migdia ha fet deu anys que Pere Stämpfli, en presència de l'alcalde, llavors Pere Junyent, ens va fer cessió gratuïta, a títol de precari, de la planta baixa i una sala de reunions del pri-

mer pis d'aquesta casa, que vam rebatejar, a la francesa, com a Espai Cultural Pere Stämpfli.

Comptar amb aquest local ha significat un canvi rotund per al Grup d'Estudis. Per començar, li ha donat independència de debò respecte a les altres entitats i institucions públiques i privades de Sitges i també respecte als socis i membres de les juntes directives. Ja no cal tenir a casa del president l'estoc de llibres, ni fer-hi les reunions de la Junta, ni a casa del tresorer els llibres de comptes, ni a la del secretari els llibres d'actes. Ja no cal fer equilibris per fixar dia i hora per fer actes públics i conferències, i és possible fer exposicions de petit format en un espai enllumenat com Déu mana, ben situat, net i agradable.

Podem fer més activitat i més diversa. En són una mostra les exposicions de fotografies, iniciades amb la primera de l'Antoni Corella i Miracle el mateix any 1996, que han tingut tanta continuïtat i que, fins i tot, ens ha dut a tenir una secció fotogràfica. Hem ampliat l'espectre dels actes. Com que tenim més espai i més llibertat, ja no ens cal parlar només de temes locals i hem pogut organitzar conferències sobre la temàtica més diversa: des de la commemoració d'efemèrides literàries a debats sobre la situació del català o el retorn dels arxius segrestats a Salamanca. Des de presentacions de llibres de poesia a xerrades de temàtica religiosa, des de presentacions de folklore local a conferències sobre art i artistes.

Gràcies a l'espai, el Grup d'Estudis Sitgetans s'ha convertit no només en un dels millors i més actius centres d'estudis locals de Catalunya, sinó també en un peculiar gestor cultural de base col·lectiva i associativa. Si algú vol fer una activitat, tant si és soci com si no ho és, té obertes les portes d'aquesta casa, qualsevol que sigui la matèria sobre la que versis, tret de l'estrictament política, perquè volem que aquest espai sigui obert a tothom i ningú no se'n senti exclòs. Encara que

el GES ha comptat amb aquest local només durant una tercera part de la seva història, hi ha fet més de la meitat dels seus actes.

Tot i això, vull destacar que en Pere i l'Anna no s'ha limitat a deixar-nos les claus de la casa i prou. També assumeixen la despesa de la contribució i de la neteja de la casa. I, encara, quan va fer deu anys de la mort d'en Ramon Planes van voler retre-li el seu homenatge particular adecentant la segona planta de la casa i fent-hi una sala, la sala Ramon Planes, en la qual el GES podrà tenir la seva biblioteca de monografies locals i fer-hi, si cal, activitats d'investigació. A més, són uns assidus de les activitats del Grup. Aquesta mena d'unió estable entre l'artista i el Grup, entre aquesta casa i la gent de Sitges, ha contribuït també a donar més vida a aquest carrer i a popularitzar aquest lloc i aquesta casa com a Espai Cultural Pere Stämpfli, de manera que, gràcies a ell, Stämpfli ha estat més present, si pot ser, entre nosaltres. La unió ha estat, doncs, una unió simbiòtica.

Abans d'acabar, vull agrair la presència de l'alcalde, Jordi Baijet i de quatre regidors en aquest acte senzill i emotiu. M'agrada dir-los que la seva presència institucional és una mostra de suport que anima, estimula i encoratja els components del Grup d'Estudis i els seus directius. Agraeixo també a la Marisa Marsal, sisena presidenta del Grup, que m'hagi donat l'ocasió de participar en aquest acte de commemoració dels trenta anys de l'entitat fent una referència específica al local. Ella sap que l'impuls a la creació del Grup d'Estudis és una activitat de la qual em sento molt satisfet i també coneix la bona amistat que tinc amb el Pere i l'Anna. Això em permet dir-los, una mica en nom de tots els formem part del Grup i que en un moment o altre hi hem tingut alguna responsabilitat, en especial dels dos altres ex-presidents vius, l'Ignasi Mª Muntaner i la Isabel Coll: *Gràcies, Anna, gràcies, Pere!*

Les claus de volta de la Parròquia (3)

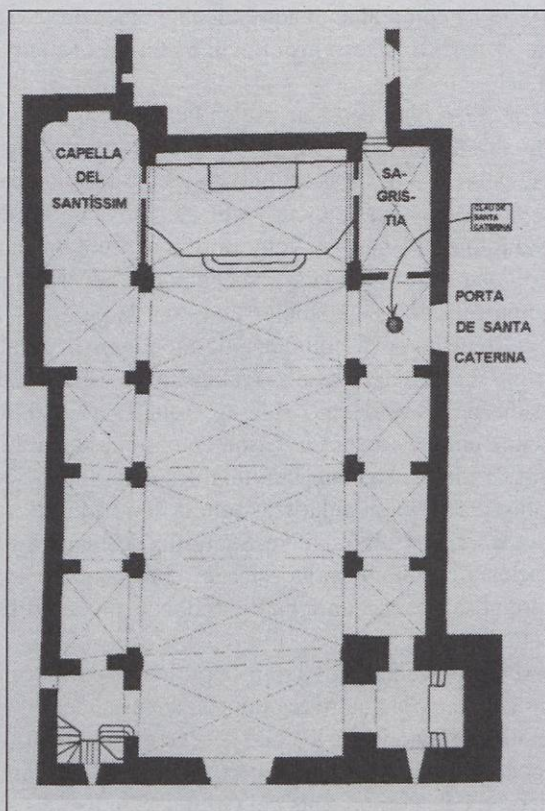
Ignasi Mª Muntaner

La clau de Santa Càterina

A la nau lateral dreta de la parròquia, en el primer espai, és a dir, el que hi ha entre l'altar major i la capella de la Mare de Déu de Montserrat, on es creuen les arestes de la volta no hi ha cap clau. Ja es veu pel plànol adjunt que segurament aquest espai corresponia a la primitiva sagristia, i per tant estava tancat i quedava al marge de l'església pròpiament dita.

En canvi, en el segon espai de la mateixa banda sí

que hi ha una clau de volta. És la que es pot veure en la fotografia. La figura representada és la santa Caterina. De santes Caterines n'hi ha dues de més importants o més conegudes: santa Caterina d'Alexandria i santa Caterina de Siena. Les separen, però, mil anys d'història. Santa Caterina d'Alexandria va néixer, com diu el seu nom, a la ciutat egípcia d'Alexandria l'any 289. En 307 va ser empresonada per l'emperador romà Maxenci a qui va recriminar el

que la primera porta era romànica, potser perquè estava feta malbé per estar acarada al mar i a l'aire salobre i corrosiu, va ser substituïda a principis del segle XVI per una de nova, feta, lògicament, d'acord amb l'estil de l'època. Quan en el segle XVII es va fer l'església que tenim ara, aquesta porta es va respectar i es va mantenir en ús en l'església nova. Fou suprimida en el segle XIX, quan es va afegir a la parròquia el cos d'edifici en què hi ha la capella de la Mare de Déu de Montserrat, la del Santíssim i la de l'Ecce Homo.

Actualment no podem saber exactament com era aquesta porta. Podia ser rectangular, semblant a la de la fotografia, que, però, és una porta barroca i pertany a la paret lateral de l'església de Sant Francesc de Palma. El que sí que sabem és que a sobre de la porta hi havia una fornícula. Ho sabem, perquè quan es va fer l'actual la capella del Santíssim i va desaparèixer la porta de Santa Caterina, la fornícula no es va però eliminar i avui encara hi és, amagada i arraconada darrere de l'absis de la capella del Santíssim. És la que mostra la fotografia adjunta.

Tal com es pot veure, era una fornícula doble, amb una de més gran a sota, de 110 cm d'altura, 55 cm d'ample i 32 cm de fons, i una de més petita a sobre,

seu paganisme. Va discutir, amb èxit, amb els savis de l'emperador i al final l'emperador la va condemnar a ser decapitada. El seu cap es guarda en el famós monestir de Santa Caterina, del Sinaí. L'altra Caterina va ser monja dominica, nascuda a Siena el 1347 i morta a Roma el 1380. La representada a la clau de volta és santa Caterina d'Alexandria. Hi apareix amb una corona, una palma, una espasa i una roda. La corona indica la virginitat. La palma i la roda acompanyen aquells sants que han mort màrtirs. Són la palma del martiri i la roda com a instrument de tortura. L'espasa és l'arma amb què va morir per decapitació.

Avui, davant de la clau de volta de Santa Caterina no hi cap altar dedicat a aquesta santa. L'altar que hi ha és el del Roser, que no hi té cap relació. Però, és que quan es va fer la parròquia actual, i també la clau de volta, darrera d'on ara hi ha l'altar del Roser no hi havia paret, hi havia una porta, la de Santa Caterina. Per això la clau representa aquesta santa. La porta era la porta lateral de l'església romànica, però d'acord amb les poques restes que ens n'han quedat era d'estil renaixentista. Això ens porta a entendre

de 70 cm d'altura, 32 cm d'amplada i 20 cm de fons. S'ha conservat una de les imatges que hi havia a les fornícules, la més gran, la de baix. Era una imatge de la Mare de Déu. Efectivament, quan entre 1882 i 1884 Víctor Balaguer va construir a Vilanova l'edifici del seu Museu-Biblioteca per a allotjar els seus llibres, pintures, escultures i la seva col·lecció d'objectes orientals, com que l'edifici, amb previsió de futur, era força gran, va quedar mig buit. Llavors, des de juny de 1883, va anar demanant a diferents institucions, en donació o en préstec, tants objectes artístics com va poder aconseguir. El Museu del Prado li va deixar uns quadres del Greco i altres de diferents pintors castellans, i Balaguer va pensar també en Sitges. A petició seva, l'ajuntament li va donar un dels canons que defensaren el Baluard de la vila en els segles XVIII i XIX, canó que actualment és a l'aire lliure, en un jardí lateral del museu, i, pel que fa a la porta de Sant Caterina, en les actes de l'ajuntament de Sitges, en el dia 28 d'abril de 1884, es pot llegir: "El señor alcalde manifestó que Don Víctor Balaguer había pedido la antigua imagen de la Virgen que existía en la puerta de Santa Catalina, de la Iglesia Parroquial, para la Biblioteca-Museo Víctor Balaguer, sita en Villanueva y Geltrú. En su vista, el Ayuntamiento acordó cederla a tan loable fin".

Si prescindim del valor sentimental que la imatge podia tenir, cal admetre que el regal no era gran cosa.

La Mare de Déu estava completament feta malbé. Al nen Jesús li faltava el cap i tot el cos de la imatge estava rosegat pel l'aire del mar, tal com es pot veure clarament en la fotografia adjunta. Quan es va fer el catàleg del museu, la peça es va inscriure com "Estatua de la Virgen labrada en piedra, muy carcomida, de Sitges". I quan en 1919-1920 es va fer un catàleg nou, el catalogador va fer volar la seva fantasia: "88. Estatua de la Virgen. Piedra. Muy deteriorada. Hallada en el mar (F. Ferrer). Sitges. Crujía azulejos Valencia. Arxiu Mas nº 35.377. Dimensiones 930 por 270 mm". Com veiem, o bé el catalogador o bé el tal F. Ferrer es van inventar que la corrosió de la imatge es devia al fet d'haver estat treta del fons del mar, cosa en absolut creïble. La Mare de Déu va ser setanta-cinc anys al museu Balaguer fins que cap a 1965 l'ajuntament vilanoví la va traslladar el museu que s'havia creat al castell de la Geltrú. Allà va ser molts anys, fins que vers

1990 aquest museu es va tancar i cap al 1995 la imatge va tornar al museu Balaguer, però no en les sales d'exposició sinó en el magatzem, on es conserven els objectes sense prou categoria per a ser exposats al públic. En la fitxa de 1919-1920, la frase "crujía azulejos" indica el lloc del museu on era exposada la imatge i l'esment a l'arxiu Mas vol dir que aquest arxiu fotogràfic se'n conserva una fotografia, la número 35.377.

Les dimensions de la imatge són 88 cm d'altura i una base de 30 per 20 cm, dimensions que corresponen a les de la fornícula gran. El seu estil és propi de l'inici del segle XVI: per una banda, els plecs del vestit de la Mare de Déu tenen ja la llibertat del renaixement, però la posició corbada enrere del tors de la Mare de Déu és pròpia del gòtic.

Cal doncs entendre que la imatge pertany a un estil de

transició. Pel que fa a la imatge que hi havia en fornícula petita superior, no sabem quina era però tot fa suposar que es tractava de la de Santa Caterina, patrona de la porta.

Quan en 1854 es va afegir a la parròquia el cos d'edifici que hi ha entre l'església i el mar, la porta de Santa Caterina va ser tapiada i es va convertir en el mur que ara hi ha darrere del retaule del Roser. De l'antiga porta només va quedar la fornícula, amagada darrere de l'absis de la capella del Santíssim, i la imatge de la Mare de Déu, que després de passar trenta anys en algun magatzem municipal va ser regalada a Víctor Balaguer. Però es va creure convenient que la parròquia continués tenint una sortida per la banda de mar i en la part nova es va fer la porta que dona a la plaça dita avui de Miquel Utrillo. A aquesta porta nova es va donar el mateix nom que l'antiga, és a dir, porta de Santa Caterina.

**Aquest número ha estat
publicat amb l'ajuda de**

 Caixa de Sabadell